

Liikenne- ja viestintäministeriölle

17.4.2015

LVM/321/13/2014

Selvitysmiehen esitys yksityistiejärjestelmän uudistamiseksi

Saaristoasiain neuvottelukunta (jatkossa SANK) esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavaa:

1 Yksityistiet ovat tärkeitä koko maalle

Haja-asutusalueiden vakinaisen asumisen lisäksi yksityistiet (360.000 km) palvelevat, kuten selvitysmies on hyvin todennut, maan elintärkeää puu- ja elintarvikehuoltoa, osaaikaisesta asumista (kaksi miljoonaa mökkiläistä), virkistystä (luonnossa liikkuminen, marjastus, sienestys, metsästys, kalastus, veneily, luonnon tarkkailu), puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, metsä-, riista-, kalatalous-, ympäristö- ja muiden viranomaisien ja tutkimuslaitosten tarpeita ja muita tarkoituksia. Yksityisteitä käyttää suuri osa kansasta.

Biotalouden nousu korostaa jatkossa yksityistieverkon merkitystä koko kansantaloudelle, kuten selvitysmiehen esityksessä hyvin todetaan. Metsien lisäkäytölle on hyvät edellytykset, sillä metsien kasvu on 100 miljoonaa m³/v mutta käyttö on ollut vain 50 miljoonaa m³/v. Biotoulustrategian tavoitteena on luoda maahan kymmenessä vuodessa 100.000 uutta työpaikkaa.

Matkailu on puolestaan nopeimmin kasvavia elinkeinoja maailmassa ja Suomessa. Haja-asutusalueiden järviin, saaristoihin, metsiin, luontoarvoihin, maisemaan ja kulttuuriin perustuva matkailu on maan matkailun tärkeä kasvava ja suurelta osin vielä hyödyntämätön osa.

Saaristo-, vesistö- ja rannikkoalueille yksityistieverkosto on aluepoliittisesti tärkeä infrastruktuuri. Saaristolain mukaan valtion tulee turvata saariston kehitys ja kehittää saaristoliikennettä.

2 Yksityistielossiavustukset

Hallituksen talousarvioesitysten mukaan varsinaista yksityistiemäärärahaa on vuosia käytetty siten, että yksityistielossien ja purettavien siltojen rahoitus on ensin turvattu erillisellä. Kiitettävä linjaus on myös jatkossa mitä perustelluin.

Selvitysmies pohtii yksityistielossiavustusten lakkauttamista. Tätä hän ei kuitenkaan lopulta esitä, koska ”muutos ei liene nykytilanteessa mahdollista.” Selvitysmiehen mukaan ”tarkasteltavaksi on (kuitenkin) otettava yksityistielossien hyväksyttävä palvelutaso ja myös avustuksen suuruus.”

Selvitysmiehen perustelujen mukaan ”yksityistielossien avustukset eivät nykyään lisää tasa-arvoa, vaan asettavat muiden yksityisteiden käyttäjät pikemminkin epätasa-arvoiseen asemaan. Valtion lossiavustukset kattavat 80 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi

lossien sijaintikunnat pääsääntöisesti avustavat losseja omilla lisäävustuksillaan. Saaristolosuhteista ja liikkumisen hankaluudesta huolimatta voidaan pitää kohtuuttomana, että osa yksityistieverkkoa on lähes kokonaan yhteiskunnan kustantamaa.”

Saaristoasiain neuvottelukunta on täysin eri mieltä selvitysmiehen tekstin kanssa, joka on ilmeisesti tehty kiireessä. Siinä ei ole huomioitu saaristolakia eikä saariston erityistarpeita ja -asemaa.

Yksityistielossiaavustukset edistävät toisin kuin selvitysmies lausuu saaristolain tavoitteen mukaisesti kansalaisten tasa-arvoa. Kun maantiet, maantielossit ja yhteysalukset ovat kokonaan maksuttomia, tulisi yksityistielossikustannukset itse asiassa kattaa sataprosenttisesti valtion varoista.

Yksityistielosseilla ja -avustuksilla mahdollistetaan asuminen, elinkeinotoiminta ja muu elämä saaristoalueilla. Jo nykyisen suuruisen yksityislossien omakustannusosuus (20 %) on suuri rasitus yksityisteille ja niiden sijaintikunnille.

Sank:

a Saaristolain tavoitteita toteuttavat yksityistielossiaavustukset on säilytettävä.

b Yksityistielossien avustusprosentti (80 %) ja avustusten määrä (n. 2 miljoonaa euroa/v) on pidettävä vähintään nykyisen suuruisina.

c Yksityisteiden palvelutasoa ei tule heikentää, vaan parantaa mahdollisuuksien mukaan, sillä nykyisellään palvelutaso edustaa minimiä, jolla työssäkäynti, asiointi, koululaisten kuljetukset, vanhusten huolto ja eläminen saaristossa ovat mahdollisia.

3 Valtion yksityistieavustukset ja kestävän metsätalouden rahoituslain mukaiset tuet

Selvitysmies esittää,” että yksityistielain mukainen avustusjärjestelmä ja kestävän metsätalouden rahoituslain mukainen tukijärjestelmä yhdistetään. Tukea myönnetään jatkossa vain yksityistielain perusteella. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukainen nykyinen ja ehdotettu tukijärjestelmä lakkautetaan. Yksityisteiden parantamisavustukset ovat edelleen tarpeen. Niiden vaikuttavuutta tulee parantaa suuntaamalla ne elinkeinoelämän, asutuksen ja palvelujen kannalta merkittävimmille teille.”

Yksityisteiden parantamisavustuksiin ja lossiaavustuksiin oli vuonna 2014 käytettävissä noin 8 miljoonaa euroa. Vuonna 2011 määräraha oli 23 miljoonaa euroa ja vuonna 2014 8 miljoonaa euroa. Valtiovarainministeriön vuoden 2015 talousarvioehdotuksessa tarkoitukseen esitettiin 3 miljoonan euron määräraha. Kunnossapitoavustus yksityisteille lakkautettiin käytännössä vuonna 1996.

Vuonna 2013 käytettiin kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista tukea uusien metsäteiden tekemiseen ja metsäteiden perusparantamiseen 12,5 miljoonaa euroa.

Yksityisteiden vuosittaiseksi avustusmäärärahatarpeeksi on arvioitu 30 miljoonaa euroa, jotta tiet eivät rapistuisi. Ruotsin valtio avustaa tiekuntiaan n. 100 miljoonalla eurolla vuodessa.

Rahoituksensa pääosin tieosakkailta ja kunnilta saavat yksityistiekunnat maksavat Suomessa valtiolle yli 30 miljoonaa euroa vuodessa arvonlisävero. Maksettu arvonlisävero tulisikin palauttaa tiekunnille. Avustusten lisänä se helpottaisi ratkaisevasti yksityistiekuntien taloudellista tilannetta.

Sank:

d Yksityistielain mukainen avustusjärjestelmä ja kestävän metsätalouden rahoituslain mukainen tukijärjestelmä tulee yhdistää.

e arvonlisävero tulee palauttaa yksityistiekunnille.

f yhdistetyn yksityistiejärjestelmän rahoitus tulee nostaa kokonaisuudessaan vähintään 30 miljoonaan euroon.

4 Yksityisteiden luokittelu ja avustuskelpoisuus

Selvitysmies esittää yksityisteiden luokittelua niiden liikenteellisen merkityksen mukaan. Luokittelussa, joka palvelisi lähinnä teiden avustamista, saaristoisuutta ei mainita tukea priorisoivaksi tai tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi. Päinvastoin yleensä pienehköinä pääteinä saaristotiet jäisivät ilmeisesti ilman avustuksia.

Selvitysmiehen esityksen mukaan "tavanomaiset pysyvän asutuksen pienet, pistotietyypiset tiet ja metsäteiden osalta varsitiet ja osa alueteistä jäisivät lähtökohtaisesti avustuksien ulkopuolelle. Näiden metsäteiden osalta teiden kunnosta huolehtiminen olisi nykyistä selkeämmin teosakkaiden vastuulla. Tiedottamista tien kunnan merkityksestä puukaupan yhteydessä on syytä lisätä.

Muutos ei heikentäisi metsä- ja energiateollisuuden puunsaantia. Laajempien metsäalueiden tieverkon parantamiseen keskittyminen ja koko kuljetusketjun huomioon ottaminen avustettavia hankkeita valittaessa pikemminkin parantaisi tilannetta nykyiseen verrattuna. Pelkästään vapaa-ajan käytössä olevia teitä (mökkitiet) ei avustettaisi jatkossakaan, ellei kysymys tiellä olisi vapaa-ajan yritystoiminnasta, luontomatkailusta tai vastaavasta toiminnasta".

Maan metsätalouden kannalta on tärkeää, että yksityistiet kokonaisuudessaan pystyvät palvelemaan puun kuljetuksia. Suurelle osalle saaristoa ympäristöehtoihin suhteutetut määräaikaisten hakkuut ovat tärkeitä toimeentulon lähteitä. Jäykkä luokittelu ei palvele koko maan metsävarantojen hyödyntämisen eikä saariston metsätalouden kehittämisen tavoitteita.

Osa-aikaisesta asumisesta on puolestaan tullut maaseudun elinvoimaa ylläpitävä suuri tekijä. Vapaa-ajan asukkaita on kaksi miljoonaa, vapaa-ajan asumiseen käytetään vuodessa 7,4 mrd euroa ja tämän työllisyysvaikutus on 90.000 työpaikkaa.

Kokoaikaisen (ns. vakituisen) ja osa-aikaisen (ns. vapaa-ajan) asumisen välinen ero on hälvenemässä. Mökillä tehdään etätöitä ja asutaan osa-aikaisesti yhä useammin ympäri vuoden. Monet uudet vapaa-ajan asunnot ja vanhat maaseudun vapaa-ajan asuinkäyttöön siirtyneet vakinaiset asuinkiinteistöt ovat vähintään vakituisten asuntojen yleisen tason mukaisia.

Edellä kuvattu kehitys on otettava positiivisesti huomioon myös yksityistielainsäädännön kehittämisessä.

Sank:

g Yksityisteiden luokittelussa, mikäli sellainen tehdään, on saaristoisuus saaristolain mukaisesti otettava tuen tarvetta priorisoivaksi ja tuen tarvetta lisääväksi tekijäksi.

Tämän tulee koskea myös saariston kestävä metsätalouden tarpeita.

h Yksityistielainsäädännöllä tuetaan osa-aikaisen asumisen kehittämistä kakkosasumiseksi ja muuttumista vakinaiseksi asumiseksi.

5 Kunnan tielautakunnan tai vastaavan toimielimen asema

Selvitysmies esittää, että kuntien tielautakunnat lakkaavat ja niiden tehtävät siirretään maanmittauslaitokselle. Tielautakuntien tehtävät ovat valitusasioiden käsittelyä. Selvitysmies perustelee esitystään asiantuntemuksen turvaamisella sekä oikeusvarmuuden ja tehokkuuden lisäämisellä.

Paikallistuntemus on selvitysmiehenkin näkemä etu nykyisessä järjestelmässä.

Saariston ja syrjäisen maaseudun kannalta tämän näkökohdan merkitys kasvaa. SANKn arvion mukaan saaristoalueiden tielautakunnat ovat suoriutuneet tehtävistään varsin hyvin.

Sank:

i Kuntien tielautakunnat ja vastaavat toimielimet ja niiden tehtävät yksityistieasioissa säilytetään tarvittaessa osaamista kehittäen saariston ja maaseudun paikallistuntemuksen varmistamiseksi.

j Mahdollistetaan ja edistetään seudullisten tielautakuntien perustamista, mikäli siihen on tarvetta.

6 Yksitystiekuntien yhdistäminen ja tehtävien laaja-alaistaminen

Selvitysmies esittää, että pieniä yksitystiekuntia yhdistetään toiminnan tehostamisen, laadun noston ja kustannussäästöjen aikaansaamiseksi ja mahdollistetaan yksitystiekuntien tehtävien laajentaminen käsittämään muun infrastruktuurin, kuten vesi- ja energiainfrastruktuurin, rakentamista ja ylläpitoa paikallisten tarpeiden mukaan.

Sank:

k Puolletaan selvitysmiehen esitystä.

Liitämme oheen Ruokolahden ja Kustavin kuntien saaristoasiain neuvottelukunnalle asia-
ta antamat lausunnot.

Saaristoasiain neuvottelukunta

Puheenjohtaja, kansanedustaja

Mikaela Nylander

Pääsihteeri, neuvotteleva virkamies

Jorma Leppänen

Tiedoksi:

Taina Susiluoto, TEM

Marja-Riitta Pihlman, TEM

Olli Alho, TEM